

प्रकरण - 7

प रि शि ष्टे

7-1 कामगारांच्यासाठी प्रश्नावली

7-2 संदर्भसूची

प्रकरण - 7

प रि शि ष्टे

7-1 कामगारांच्यासाठी प्रश्नावली

§1§ वैयक्तिक माहिती -

- 1 नांव :
- 2 राहण्याचा पत्ता-
- 3 जन्मठिकाण
- 4 वय
- 5 लिंग
- 6 धर्म
- 7 जात
- 8 शिक्षण
- 9 हुद्दा
- 10 कुटूंबाचे स्वरूप §कुटूंबातील लोकांची एकूण संख्या§
- 11 कुटूंबाचा प्रकार §एकत्र/विभक्त§
- 12 कुटूंबातील मिळवत्या व्यक्तींची संख्या
- 13 कुटूंबात अवलंबून असलेल्या व्यक्तींची संख्या
- 14 सध्या काम करीत असलेला विभाग
- 15 संबंधित विभागातील सेवेचा कालावधी
- 16 कारखान्यातील एकूण सेवेचा कालावधी

§2§ कामगारभरती -

§अ§ कारखान्यात आपली भरती कशी झाली -

- 1 अर्जादारे §वृत्तपत्रातील जाहिरातीप्रमाणे§
- 2 मुलाखतीदारे

- 3 चाचणीद्वारे
- 4 मित्र/नातलग यांच्या मदतीने
- 5 मध्यस्तामार्फत
- 6 रोजगार विनिमय केंद्राद्वारे
- 7 इतर माध्यम व इतर पध्दतीने

॥ब॥ कारखान्यातील कामगारभरती निपःक्षपातीपणे होते असे आपल्याला वाटते काय - होय/नाही.

॥क॥ रजेच्या काळातील कामगारांची भरती कशी केली जाते ?

- 1 पर्यायी नवीन कामगारांच्या नियुक्तीने
- 2 आहे त्या कामगारांकडून जादा कामद्वारे
- 3 कामगारांना जास्त वेळेची मजूरी देवून
- 4 याखेरीज इतर मार्गाने

॥ड॥ 1 भरतीपूर्वी अगर भरतीनंतर आपली वैद्यकीय तपासणी झाली आहे काय ? होय/नाही
 2 आपली वैद्यकीय तपासणी झाली असल्यास कशी ?
 3 आपली वैद्यकीय तपासणी वरचेवर होते काय ? होय/नाही
 4 वैद्यकीय तपासणीची पध्दत आपल्याला समाधानकारक वाटते काय ? होय/नाही
 5 नसेल तर आपण कोणत्या सुधारणा सुचवू इच्छिता ?

॥3॥ शिक्षण ॥ट्रेनिंग॥

- 1 कामगारांच्या शिक्षणासाठी कारखान्यामध्ये सुविधा उपलब्ध आहे काय ? होय/नाही
- 2 आपल्याला तसे शिक्षण दिले आहे काय ? होय/नाही
- 3 कोणत्या पध्दतीचे शिक्षण आपल्याला दिले आहे ?
- 4 असे शिक्षण आवश्यक आहे काय ? होय/नाही

अ॥ शिक्षणाने संस्थेची प्रगती होते का ? होय/नाही

ब॥ शिक्षणाने वैयक्तिक प्रगती होते का ? होय/नाही

क॥ दुहेरी प्रगती होते का ? होय/नाही

- 5 कारखान्यामधील शिक्षणाच्या पध्दती कोणत्या आहेत ?

6 आपल्याला खास शिक्षण कधी मिळाले ?

अ॥ भरती पूर्वी -

ब॥ भरतीनंतर -

7 नियुक्तीपूर्वीच्या व नियुक्तीनंतरच्या शिक्षणाबाबत आपले मत काय ?

॥4॥ बदल्या -

1	वेगवेगळ्या विभागात आपली बदली झाली आहे काय ?	होय/नाही
2	आपली बदली हेतुपुरस्सर झाली होती काय ?	होय/नाही
3	बदलीपूर्वी आपली संमती घेतली होती काय ?	होय/नाही
4	बदलीमुळे आपल्याला कोणता जादा फायदा झाला काय ?	होय/नाही
5	फायदा नसेल तर कोणते नुकसान झाले काय ?	होय/नाही
6	बदलीनंतर आपण नव्या जागेवर सहजपणे रुळलात काय ?	होय/नाही
7	बदलीसाठी काही वेगळे निकष लावावेत असे आपल्याला वाटते काय ?	होय/नाही

॥5॥ बढती -

1	आपल्याला कधी बढती मिळाली आहे काय ?	होय/नाही
2	बढतीसंदर्भात कारखान्यामधील पध्दतीबाबत आपले मत काय ?	
	अ॥ समाधानकारक	
	ब॥ असमाधानकारक	
	क॥ सुधारणा आवश्यक वाटतात का ?	होय/नाही
3	कोणत्या सुधारणा आवश्यक आहेत ?	
4	बढतीमुळे कोणते फायदे मिळाले	
	अ॥ आर्थिक	
	ब॥ दर्जेत सुधारणा	
	क॥ इतर फायदे	

॥6॥ तक्रारी व तडजोड -

1	आपल्या तक्रारीचे स्वरूप कोणते ?	

- अ॥ रजा
- ब॥ साप्ताहिक सुट्टी
- क॥ बदली
- ड॥ कामाचे स्वरूप, कामाचे तास व कामाची पाळी
- इ॥ बढती
- फ॥ वेतन व इतर भत्ते
- ग॥ शिस्तभंग
- च॥ इतर तक्रारी

2 व्यक्स्थापनासमोर आपण आपल्या तक्रारी कशा मांडता ?

- अ॥ लेखी स्वरूपात
- ब॥ वैयक्तीक संपर्कातून
- क॥ इतर कोणत्या मार्गाने

3 अशा तक्रारीचा समेट कसा घडवला जातो ?

4 या संदर्भात आपल्याला कोणती सुचना करावीशी वाटते काय ? होय/नाही

॥7॥ शिस्त -

1 कारखान्यातील शिस्तीच्या नियमासंदर्भात आपल्याला कोणत्या माध्यमातून माहिती दिली जाते ?

- अ॥ नोटीस बोर्ड
- ब॥ निवेदन
- क॥ पुस्तिका
- ड॥ परिपत्रक
- इ॥ कामगार संघटना
- फ॥ वरिष्ठ अधिकारी
- ग॥ निरीक्षक
- च॥ इतर मार्गाने

2 चूक झाल्यास कोणत्या कारवाईला तोंड घावे लागते ?

अ॥ तोंडी सूचना

ब॥ लेखी सूचना / मेमो

क॥ चौकशीअंती कारवाई

ड॥ दंड

इ॥ इतर पध्दती

3 आपण शिस्तीचे नियम काटेकोरपणे अनुसरता काय ?

होय/नाही

कोणते नियम अनुसरता ?

कोणते नियम अनुसरत नाही ?

कोणते नियम अनुसरावेत असे आपल्याला वाटते ?

॥8॥ निवृत्तीनंतरचे फायदे -

1 सेवानिवृत्तीनंतर कारखान्यामधील कामगारांना कोणते फायदे उपलब्ध होतात.

अ॥ देणगी ॥ग्रॅज्युईटी॥

ब॥ निवृत्तीवेतन ॥कुटुंबासह/कुटुंबाव्यतिरिक्त॥

क॥ भविष्यनिर्वाहनिधी

ड॥ निवृत्तीवेतन व भविष्यनिर्वाहनिधी

इ॥ सेवानिवृत्त कामगारांच्या मुलाला अथवा नातेवाईकाला भरतीची संधी

फ॥ इतर कोणते फायदे

2 वर उल्लेखलेल्या फायद्याखेरीज इतर कोणते फायदे मिळतात काय ?

होय/नाही

असतील तर कोणते -

3 भविष्य निर्वाह निधीतील आपल्या वर्गणीचे प्रमाण किती ?

4 भविष्य निर्वाह निधीत आपल्या वर्गणीचे प्रमाण जास्त आहे का ?

होय/नाही

जर असेल तर कारणे कोणती ?

॥9॥ कामगार कल्याण योजना ॥बिगर वैधानिक॥

1 राहण्याची जागा

- अ॥ कारखान्याने कामगारांना राहण्यासाठी जागा उपलब्ध करून दिली आहे काय ?
होय/नाही
- ब॥ कोणत्या अटीवर पुरविली आहे ?
- क॥ आपल्याला ही सोय उपलब्ध झाली आहे काय ?
होय/नाही
- ड॥ राहण्याच्या जागेसंदर्भात आपल्या तक्रारी आहेत काय ?
होय/नाही
तक्रारी असतील तर कोणत्या -
- इ॥ या संदर्भात आपल्या सूचना कोणत्या आहेत.
- ग॥ कारखान्याने आपल्याला जागा उपलब्ध करून दिल्यास आपण त्याचे भाडे भरू शकाल
काय ?
होय/नाही
- च॥ भाडे भरू शकत नसाल तर का ?
- ई॥ भाडे भरू शकत असाल तर किती भरू शकाल ?
- ज॥ घराच्या बांधकामासाठी म्हणून कारखान्याकडून कर्ज अथवा मदत मिळण्याची सोय
आहे का ?
होय/नाही
- क॥ आपण ती स्विकाराल का ?
होय/नाही
- ल॥ मदत फायदेशीर ठरत असेल तर ?
होय/नाही
- 2 वैधानिक व त्या अनुषंगाने इतर कोणत्या कामगार कल्याणयोजनांची तरतुद कारखान्यात
आहे काय ?

॥10॥ कामगारांच्या येण्याजाण्यासाठी असलेले मार्ग - पध्दती

- 1 आपले घर व कारखाना यामधील अंतर किती आहे ?
 - 2 कारखान्याला येण्यासाठी कोणत्या वाहनाचा आपण वापर करता ?
सायकल / स्कुटर / बस / कारखान्याची बस / रेल्वे / पायी
 - 3 कारखान्यात पोहचण्यासाठी आपल्याला कोणत्या अडचणींना तोंड द्यावे लागते का ?
होय/नाही
 - 4 अडचणी असतील तर त्या कशा दूर करता ?
- ॥वाहनांच्या सोयीसंदर्भात आपण कोणत्या सूचना करू इच्छिता काय ? ॥

§11§ कामगार संघटना / संप इत्यादी -

- 1 आपण कामगार संघटनेचे सभासद आहात काय ? होय/नाही
संघटनेचे नांव ?
सभासद नसाल तर का नाही.
- 2 कामगार संघटनेसंदर्भात आपली कोणती तक्रार आहे काय ?
- 3 यासंदर्भात आपण कोणती सूचना करू इच्छिता ?
- 4 आपली नेमणूक झाल्यापासून कारखान्यात संप - मोर्चा वा तत्सम घटना घडल्या होत्या काय ? होय/नाही
- 5 कोणत्या घटना घडल्या होत्या ?
- 6 त्यांचा कालावधी किती होता ?
- 7 त्यासंदर्भातील कारणे कोणती ?
- 8 आपला कोणत्या घटनेत सहभाग होता काय ? होय/नाही
- 9 सहभाग नसेल तर का ?
- 10 संबंधित प्रश्न कसा सोडवला गेला ?
- 11 यासंदर्भात व्यवस्थापनाचे धोरण काय होते ?
- 12 या घटनेमुळे किती प्रमाणात आणि कोणते तोटे तुम्हाला सोसावे लागले.
- 13 संपकाळात आपल्याला कोणती मदत मिळाली काय ? होय/नाही
मदत कोणाकडून मिळाली.

§12§ संकीर्ण विविध माहिती -

- 1 कामाच्या वेळी अपघात टाळण्यासाठी कोणती काळजी घेतली जाते ?
सुरक्षिततेच्या दृष्टीने आपल्याला कोणत्या सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत काय ?
अ§ प्रथमोपचार
ब§ रक्षणवाहिका
क§ इस्पितळ
ड§ पगारी रजा
इ§ अन्य सुविधा

- 2 कारखान्यात उपहारगृहाची सोय आहे काय ? होय/नाही
- 3 कारखान्यात कामगारांच्या मनोरंजनासाठी कोणती खास व्यवस्था आहे काय ? होय/नाही
सोय असेल तर कोणती
- अ} ग्रंथालय/वाचनालय
ब} खेळाचे मैदान
क} रेडिओ
ड} दूरदर्शन
इ} नियमांचे खेळ
फ} संगीत
ग} समारंभ/उत्सव
च} करमणुकीचे इतर मार्ग
- 4 कामगारांना शिक्षित करण्यासाठी कोणत्या सुविधा आहेत काय ? होय/नाही
कोणत्या सुविधा आहेत ?
- 5 कारखान्यात सहकारी पतसंस्था, सहकारी ग्राहक भांडार आहे काय ? होय/नाही
- अ} अशा संस्थेकडून आतापर्यंत कर्ज घेतले आहे काय ? होय/नाही
ब} कर्ज घेतले असल्यास कधी ?
क} व्याजाचा दर काय ?
ड} कर्जाची रक्कम किती ?
इ} कर्ज घेतले नसल्यास कारण काय ?
फ} कारखान्यातील सहकारी ग्राहक भांडारासंदर्भात आपले मत काय ?
}अस्तित्वात असेल तर}
- 6 कारखान्याच्या व्यवस्थापनाबद्दल आपले मत काय ?
- अ} चांगले
ब} वाईट
क} समाधानकारक
ड} असमाधानकारक
- 7 कारखान्याबद्दल तुम्हाला अभिमान वाटावा अशी कोणती गोष्ट आहे काय ?
- 8 आपण आपल्या कारखान्याबद्दल आणखी काही सांगू इच्छिता का ?

7-2 निवडक संदर्भ सूची -

अ} ग्रंथ

- 1 Industrial Economics - Singh Sadhu
- 2 Industrial Economy of India - S.S.M. Desai
- 3 Indian Economy - Rudra Dutta and Sundharam
- 4 Industrial Economics - Indian Perspective - Francis Cherunilam
- 5 Indian Economics - K.K. Dewett, J.D.Verma
- 6 Sugar Industry in India Ram Vichar Sinha
- 7 Labour Welfare, Trade Union, Industrial relations in India - Punkar S.D., Deodhar S.B., Mrs. Sarwati Shankar
- 8 साखर निर्मिती - सु.वा. करमरकर
- 9 भारतातील उद्योगांचे संघटन आणि वित्तव्यवस्था - सु.ग. सहस्त्रबुध्दे
- 10 उद्योगाचे अर्थशास्त्र - डॉ.सौ. शांता पीडित
- 11 रूस शेती तंत्रज्ञान व रूस व्यवस्थापन - डॉ. ज्ञानदेव ग. हापसे
- 12 श्रमाचे अर्थशास्त्र - डॉ. प्रभाकर देशमुख
- 13 भारतीय कामगार समस्या व कामगारविधान - ना.शं.आंबर्डेकर, ज.फा. पाटील
- 14 अर्थशास्त्रीय संशोधनाची तोंडओकख - पाटील, पठाण, ताम्हणकर

ब} नियतकालीकातील लेख

- 1 साप्ताहिक अमर हुतात्मा - 1989, 1990 व 1991
- 2 दैनिक लोकसत्ता - 1 मे 1991
- 3 स्थानिक नियतकालीके {सांगली, कोल्हापूर}

क३ अहवाल व इतर

- 1 योजना - दिनांक 1 ते 15 सप्टेंबर 1990
- 2 योजना - दिनांक 1 ते 15 ऑक्टोबर 1990
- 3 अर्थसंवाद - एप्रिल - जून 1988
- 4 महाराष्ट्र राज्य सहकारी साखर कारखाना संघ लि मुंबई, 34 वा वार्षिक अहवाल - 1988-89
- 5 महाराष्ट्रातील सहकारी साखर व्यवसाय, सहकारी साखर कारखान्यांची प्रथम राज्यव्यापी परिषद, शिरोळ - दिनांक 24-25 सप्टेंबर 1990
- 6 हुतात्मा किसन अहिर सहकारी साखर कारखाना लि. वाळवा, यांचे वार्षिक अहवाल 1982-83 ते 1989-90
- 7 महाराष्ट्रातील सहकारी साखर धंदा व साखर कामगार चळवळ - एक अभ्यास - गोपाळ गुरु, राज्यशास्त्र विभाग, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर.
- 8 Co-operative Sugar - November 1990
- 9 मासिक गोडवा - ऑक्टोबर 1990
- 10 मासिक गोडवा - नोव्हेंबर 1990
- 11 मासिक गोडवा - जानेवारी 1991